

חִכְמַת הַחַיּוֹת

לפני קריאת המשל "השוועל ובת-העורב"

■ אילו תכונות מיוחסות לשועל במשלים שאתם מכירים?

השועל ובת-העורב / אזופוס

שועל אחד ראה בת-עורב שעפה לה ממעל וחתיכת גבינה אחוזה במקורה. עד מהרה נעמדה בת-העורב על ענף של עץ.

"חתיכת הגבינה הזאת מיעדת לי מאחר שאני שועל," אמר אדון שועל ומהר להתניצב ליד גזע העץ.
"שלום לך, גברת עורבת," קרא השועל. "את נראית היום יפה כל כך! נוצותיך מבריקות כל כך, עיניך זוהרות כל כך, ואין לי ספק כי גם קולך ערב מקולן של כל הצפורים האחרות ממש כשם שדמותך נאה מדמותן. אנא, השמיעי באזני שיר אחד בלבד כדי שאוכל להכריז עליך כעל מלכת הצפורים כלן."

בת-העורב זקפה את ראשה והחלה לצרח כמיטב יכולתה, אבל ברגע שפתחה את פיה נשמטה חתיכת הגבינה אל הארץ, ואדון שועל מהר לחטף אותה. "די, מספיק," אמר לה.
"כבר עשית בדיוק את מה שרציתי."

בתמורה לגבינה אתן לך עצה טובה לעתיד - אל תבטחי במי שדברי חנפה בפיו."

מתרשמים ומגיבים

בְּמשל שתי דמויות: את מי אתם מחבבים יותר? **נמקו**.

1. בְּמשל מייחסים לשועל ולבת־העורב תכונות של בני אדם.

■ לפניכם טבלה. **העתיקו** מהמחסן את התכונות המתאימות לכל אחד מהמשתתפים.

■ **הוסיפו** תכונות שאינן מופיעות במחסן.

תכונות בת־העורב	תכונות השועל
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>

מחסן תכונות

- טיפשות
- חוכמה
- ערמומיות
- קלות דעת
- צביעות
- תמימות
- חנפנות
- גאונות
- רמאות

2. כיצד פונה השועל לבת־העורב? **כתבו** את הכינוי שהוא נותן לה.

3. בת־העורב השתכנעה מדברי החנוּפָה.

א. **סמנו** במשל את משפטי החנוּפָה של השועל לבת־העורב.

ב. **סמנו** במשל כיצד הגיבה בת־העורב ומה קרה.

4. מהו מוסר ההשכל במשל? מה נוכל ללמד ממנו כבני אדם?

■ **כתבו** בטבלה את המין והמספר של השמות.

שם	זכר / נקבה	יחיד/ה / רבים/ות
עורבת	נקבה	יחידה
עורבים		
עורבות		
עורב		
שועל		
שועלה		
שועלים		

דוגמה

איך פועלות הנמלים?

◆ לפני שתפגשו את המשל "הנמלה והחגב" קראו את טקסט המידע.

שלב הזחל
בנמלים

שלב הגולם
בנמלים

מלכת נמלים
ונמלים פועלות

הנמלים חיות במושבות המכנות קני נמלים. בקן נמלים נמצאים מלכה אחת, פועלות, זכרים, ביצים, זחלים וגלמים. **תפקיד הנמלה-המלכה** הוא אחד ויחיד: להטיל ביצים. **הפועלות** – שאר הנמלים בקן, אינן מטילות ביצים, אלא משמשות בו כל חייהן כפועלות.

תפקידן לתפעל את הקן, לדאג לצאצאים, ללקט מזון ולסיר – לבדק מהו הכוון שיוביל למקור מזון. הפועלות משמשות גם "עובדות תחזוקה". הן בונות את החדרים בתוך הקן ומנקות אותו. **הזכרים** – תפקידם היחיד בקן הוא להפרות את המלכה כדי שתטיל ביצים. בחלק מקני הנמלים יש קבוצה

נוספת – **החילות**. תפקידן להגן על הקן ולהתגייס לעזר בעבודות שונות לפי הצורך. ברב קני הנמלים יש חדרים ומחלות היוצרים תלולית על פני הקרקע. תלולית זו נהרסת לעתים קרובות בגלל דריסת רגל של אדם או של בעלי חיים העוברים במקום, בשל הצפה במי גשם או במי השקיה וכדומה. ואכן, כשנהרס קן ודרושה תגברת דחופה לצות התחזוקה של המושבה, הנמלים מגיבות במהירות ועובדות ביעילות. גם כאשר נמצא מקור מזון חדש, כגון פריך שהשאר בחוץ, מופיעות מיד נמלים נוספות ומתגייסות לאסוף המזון. כדי למצא את המזון, נעזרות הנמלים זו בזו. הן מתקשרות באמצעות פרומון, חמר שהן מפרישות מגופן ומריחות אותו במחושיהן. אחרי שנמלה פוגשת כמה ידידות היא כבר יודעת היכן זקוקים לה. איך זה קורה, אתם שואלים? מחקר גלה שהנמלים מפיצות ריח שונה כשהן מבצעות מטלות שונות.

על פי "מהי מושבת נמלים" באתר "אאוריקה" ועל פי antwiki

מִתְרַשְׁמִים וּמְגִיבִים

עֲנוּ עַל פִּי הַמִּידַע שֶׁקֵּרְאתֶם: מִדּוּעַ הַפְּכָה הַנַּמְלָה לְסִמּוּל הַחֲרִיצוֹת?

מְגִלִים
מָה
בְּטָקְסֵט

1. בְּמוֹשָׁבֵת הַנְּמָלִים יֵשׁ חֲלוּקֵת תְּפָקִידִים. פִּרְטוּ אוֹתָם (הִיעוּזְרוּ בִּמְחִסּוֹן).

תְּפָקִיד הַמְּלָכָה: _____

תְּפָקִיד הַפּוֹעֵלוֹת: _____

תְּפָקִיד הַזְּכָרִים: _____

תְּפָקִיד הַחִילוֹת: _____

- לְהַפְרוֹת אֶת הַמְּלָכָה • לְהִטִּיל בִּיצִים • לְדַאֵג לְצֶאֱצָאִים
- לְלַקֵּט מְזוֹן • לְבָנוֹת חֲדָרִים וּלְנִקּוֹת אוֹתָם • לְהִגֵּן עַל הַקֶּן

2. בְּקֶן אֶחָד יֵשׁ רַק נַמְלָה מַלְכָּה אַחַת. חֲשְׁבוּ מִדּוּעַ.

בְּמַשַּׁל מְסַפֵּר בְּדֶרֶךְ כָּלֵל עַל
בְּעֵלֵי חַיִּים וּמִינְחָסִים לָהֶם
תְּכוֹנוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם.

מָשַׁל הוּא סִפּוּר קָצֵר אוֹ שִׁיר הַבָּא
לְחַנֵּךְ וּלְלַמֵּד לְקַח אוֹ מוֹסֵר הַשְּׂכָל.

◆ קראו את המשל בתפקידים: המספר, החגב, הנמלה.

הַנְּמָלָה וְהַחֲגָב / אֲזוּפּוּס

בְּיוֹם קָיִץ אַחַד קִפֵּץ לוֹ חֲגָב בְּמִרְחָבּוֹ שֶׁל שָׂדֶה, וְאָף
צִיץ וְזָמַר לוֹ לְהִנָּאֵתוֹ. בְּעוֹדוֹ מְקַפֵּץ כֶּךָ סָבִיב סָבִיב,
חָלְפָה לְיָדוֹ נְמָלָה שֶׁנִּשְׁאַה עִמָּה בִּיגִיעָה רַבָּה גְּרָגִיר
שֶׁל חֲטָה שֶׁבִקְשָׁה לְהִבִּיא אֶל הַקֶּזֶז שָׁלָה.
"לָמָּה שָׁלֹא תְּבוֹאִי לְפִטְפֹּט אֵתִי קֶצֶת," אָמַר הַחֲגָב,
"בְּמָקוֹם לְעֵמֶל וּלְהִתְיַגֵּעַ כָּל כֶּךָ?"
"אֲנִי עוֹזֶרֶת לְאַגֵּר מְזוּזָה לְעוֹנֵת הַחֶרֶף," אָמְרָה הַנְּמָלָה,
"וְאֲנִי מֵיעֶצֶת לָךְ לְנַהֵג כְּמוֹנִי."
"לָמָּה לְטַרֵּחַ וּלְדַאֵג כְּבָר עֲכָשׂוּ לְתַקּוּפַת הַחֶרֶף?"
אָמַר הַחֲגָב. "כְּרַגְעֵי יֵשׁ לָנוּ שְׂפַע שֶׁל מְזוּזָה."
וְאוּלַּם הַנְּמָלָה הִלְכָה לָהּ לְדַרְכָּהּ וְהִמְשִׁיכָה לְשֵׁאת
בְּעַל.

כְּשֶׁהִגִּיעַ הַחֶרֶף לֹא הָיָה לְחֲגָב אֲכָל וְהוּא הִלֵּךְ וְגוּעַ בְּרָעַב. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָאָה אֶת הַנְּמָלִים
מְחַלְקוֹת מְדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ גְּרָגִירִים וְזִרְעוֹנִים מִן הַמְּלֵאִי שֶׁאַגְרוּ בְּקִיץ. אַז הִבִּין הַחֲגָב כִּי
מוֹטָב לְהִתְכַוֵּן לְקִרְאָת יָמִים שֶׁל מַחְסוֹר.

מתוך "משלי אֲזוּפּוּס"

מַחְסוֹן הַסִּבְרִים

- בִּיגִיעָה רַבָּה - בְּמֵאֵמֶץ גְּדוֹל.
- לְעֵמֶל וּלְהִתְיַגֵּעַ - לְעַבֵּד קֶשֶׁה.
- לְשֵׁאת בְּעַל - לְמַלֵּא חוֹבָה כְּרֵאוֹ, לְעֲשׂוֹת אֶת הַמְּטַל עֲלֵינוּ.

הַמְשַׁל הוּא הַסְפּוֹר
 הַגְּלוּי, הַמְצִיג אֶת
 הַבְּעִיָּה. הַנְּמַשֵּׁל
 הוּא הַסְפּוֹר הַסְמוּי,
 הַמְסַר הַמְסִתֵּתֵר
 מֵאַחֲרֵי הַסְפּוֹר
 וּמְלַמֵּד מוֹסֵר הַשְּׂכָל.

1. בְּפִתִּיחַת הַמְשַׁל מֵתוֹאֲרִים הַנְּמַלֵּה וְהַחֲגַב
 בְּעִסּוּקֵיהֶם. בְּמָה עִסּוּק כָּל אֶחָד מֵהֶם?
כְּתוּבוּ נַמְלֵה אוּ חֲגַב לִיד הַמְשַׁפֵּט הַמֵּתָאִים.

- מְכִינָה מְזוּן לְקִיץ _____ **נַמְלֵה**
- לֹא דוֹאֵג וְלֹא טוֹרֵחַ _____
- מְכִינָה מְזוּן לַחֲרֹף _____
- מְקַפֵּץ וּמְזוֹמֵר _____

2. לְפָנֵיכֶם מַחֲסַן תְּכוֹנוֹת הַמְּאֲפִינּוֹת בְּנֵי אָדָם.
 אֵילוּ מֵהַתְּכוֹנוֹת שֶׁלְּפָנֵיכֶם מִיִּצְגֵת הַנְּמַלֵּה? וְאֵילוּ הַחֲגַב?
 ■ מִיִּינוּ בַטְּבֵלָה.

עֲצָלוּת • בְּטָלְנוּת • חֲסָר אַחֲרִיּוֹת • הִתְמַדָּה • חֲרִיצוֹת • רְשָׁלוּת

הַחֲגַב	הַנְּמַלֵּה
קָלוֹת דִּצָּת	אֲחִרְיּוֹת

3. חֲזְרוּ וְקִרְאוּ בַעַמ' 42 מֵהִי מְשַׁמְעוֹת הַבִּיטוּי **עֲבוּדַת נְמָלִים**. הֲאֵם הַבִּיטוּי
 מֵתָאִים לְתֹאֵר שֶׁל הַתְּנַהְגוֹת הַנְּמַלֵּה בַמְשַׁל?

4. המשל מסתים במוסר השכל: "מוטב להתכונן לקראת ימים של מחסור".

הסבירו.

מה הנמלה מנסה ללמד את החגב?

5. האם רחמתם על החגב בסוף המשל?

6. האם למדתם מהמשל משהו שיועיל לכם בחייכם?

עולמות שיח אפשריים

אם יפגשו החגב והנמלה בקיץ הבא – כיצד לדעתכם יתנהג החגב?

כתבו במחברת דו־שיח בין החגב לנמלה.

■ **קראו** בקול את הדו־שיח שיצרתם.

■ אם יש צורך, **תקנו** את המשפטים שלא

היו מספיק ברורים ומובנים.

"לך אל הנמלה, עצל, ראה דרכיה וחכם." (משלי פרק ו, פסוק ו)

לפני קריאת השיר

- הפסוק מספר משלי נעשה פתגם ידוע. כותרת השיר שכתב אפרים סידון היא "רד מן הנמלה, עצל".
- השוו את כותרת השיר לפתגם.
- א. מה מעורר חיוך?
- ב. מתי אנחנו אומרים למישהו "רד ממני"?

ההומור בשיר מקורו בשבוש הפתגם, בשמוש בסלנג, בתשובות לא הגיוניות ובהגזמות.

רד מן הנמלה, עצל / אפרים סידון

עצל אחד הלך אל הנמלה - לראות דרכיה.
היה עוקב ומסתובב
לכל מקום אחריה.
לאן שהיא הלכה, ההוא הלך גם כן.
מהקוץ אל השדה ומן השדה לקוץ.
היה נגרר אחריה בין העשבים,
עד שעלה לנמלה על כל העצבים.

נגשה לאחראי ושאלה:
"למה תמיד שולחים ת'עצלנים לנמלה?"
ענה לה אז האחראי, נדהם:
"מה לעשות אם ככה הפתגם -
וחוץ מזה לאן נשלח אותו? לטבריה?"

1. כְּתוּב בַּתְּחִילַת הַשִּׁיר: "עֲצַל אֶחָד הַלֵּךְ אֶל הַנְּמִלָּה לְרֹאוֹת דְּרָכֶיהָ".

לְבַטּוּי "לְרֹאוֹת דְּרָכֶיהָ" שְׁתֵּי מִשְׁמַעוּיּוֹת. מַהִי הַמִּשְׁמַעוֹת כִּי כֵּן? סַמְנוּ.

לְלַמֵּד מִמֶּנָּה לְעֻקֵּב אַחֲרֶיהָ

2. כִּיצַד הָעֲצַל עוֹקֵב אַחֲרֵי הַנְּמִלָּה?

הַעֲתִיקוּ אֶת הַמִּילִים הַמְּתַאֲרוֹת אֶת הַמַּעֲקָב. _____

■ מַה אָמְרָה הַנְּמִלָּה לְאַחֲרָאִי? _____

■ הֵאֵם לְדַעַתְכֶם הִיָּה אֶכְפֹּת לְאַחֲרָאִי מִהַנְּמִלָּה? _____

בַּסֵּלֶנֶג יֵשׁ מְלָה אוֹ צְרוּף מְלִים שְׁנוּצָרוּ עַל יְדֵי חוּג מְסִים בְּחֻבְרָה
(נֶעֱרַ, חִילִים וְכַדוּמָה) וְהַתְּפִשְׁטוּ בְּקֶרֶב אֲנָשִׁים רַבִּים יוֹתֵה.
לְדוּגְמָה: מְגָנִיב, סְבִבָּה, אֲתֵה תוֹתַח, עֲשִׂיתָ לִי חוּר בְּרֹאשׁ.

מַה בְּאִוִּירָה

1. לְמַה מִתְּכוּוֹנִים כְּשֶׁאֹמְרִים לְמִיִּשְׁהוּ רֵד מִמְּנִי? _____

2. מִתִּי מִשְׁתַּמְשִׁים בְּבַטּוּי עֲלָה לִי עַל הָעֲצָבִים? _____

מָה בַּמָּשָׁל וּמָה בַּשִּׁיר

הַשּׁוֹו בֵּין תּוֹכְנֵנו שֶׁל הַמָּשָׁל "הַחֲגָב וְהַנְּמִלָּה" לְבֵין תּוֹכְנֵנו שֶׁל הַשִּׁיר "רֵד מִן הַנְּמִלָּה, עֲצֵל". סַמְנֵנו אֵילֹו מִשְׁפָּטִים מִתְּאִימִים לְמָשָׁל וְאֵילֹו לְשִׁיר.

שִׁיר	מָשָׁל
	☐ הָעֲצֵל לּוֹמֵד מִן הַנְּמִלָּה.
	☐ הַנְּמִלָּה יוֹדַעַת שֶׁהִיא חֲרוּצָה.
	☐ הָעֲצֵל מִבִּין אֶת הַלֶּקַח שֶׁנִּלְמַד.
	☐ יֵשׁ שִׁימוּשׁ בַּהוֹמֹר.

הַמִּילִים 'מְלֵאִי' אַחֲרָאִי, וְשִׁמוֹת רַבִּים שֶׁל בְּעָלֵי מְקָצוּעַ מְסַתֵּימִים בְּסִימַת **אֵי** (לְמָשָׁל: **בְּנָאִי, פְּזוֹנָאִי, עֵתוֹנָאִי**). בְּקִרְיָאָה אֵין לְהַגּוֹת אֶת הָאֵל"ף, אֹולָם בְּכַתִּיבָה יֵשׁ לְכַתֵּב אוֹתָהּ.

1. בְּסוֹף הַמִּילָה אַחֲרָאִי, הַמוֹפִיעָה בַּשִּׁיר, מוֹפִיעָה הַסִּיּוֹמַת **אֵי**. אִם תַּעֲנֵנו נִכּוֹן עַל הַשְּׁאֵלוֹת, תִּגְלוּ עוֹד מִילִים כְּאֵלֶּה.

- כִּיצַד מַכּוֹנָה מִי שֶׁמַּגְדֵּל דְּבוּרִים? _____
 - כִּיצַד מַכּוֹנָה מִי שֶׁכּוֹתֵב בַּעִיתוֹן? _____
 - כִּיצַד מַכּוֹנָה מִי שֶׁמְתַקֵּן מְכּוֹנוֹת? _____
2. מָה מִשׁוֹתֵף לְכָל הַשְּׁמוֹת שֶׁהוֹזְכְּרוּ? _____
- _____

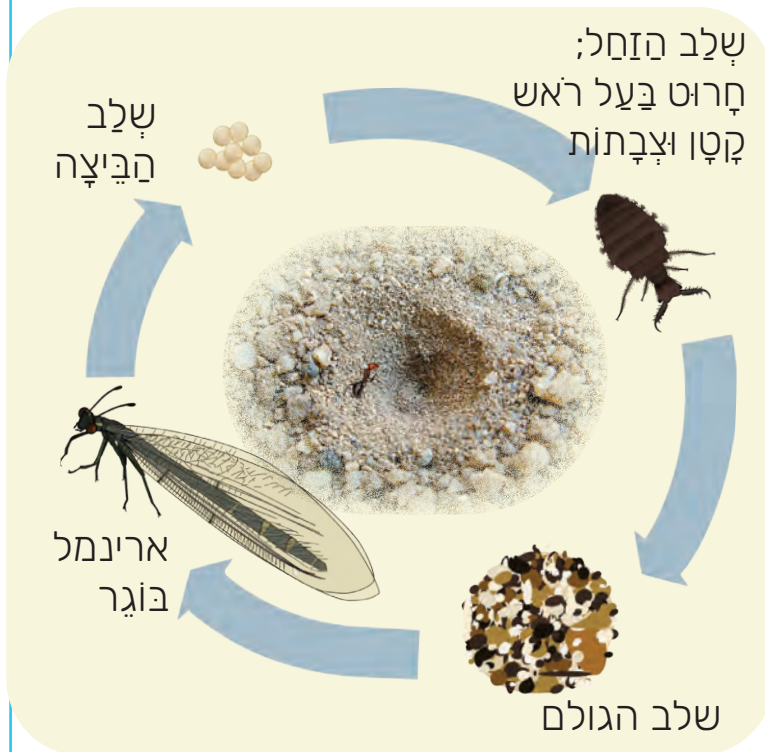

■ הסבירו מהי מלכודת בטבע.
תנו דוגמאות למלכודות שאתם מכירים.

מְלֻכּוּדַת מְסַכֶּנֶת / מִשָּׁה שְׂרָגֵל

פתיחה

אֶחָד מִבְּעֵלֵי הַחַיִּים שֶׁהֲנַמְלִים חוֹשְׁשׁוֹת מִפְּנֵיו הוּא הָאֲרִינְמַל בְּשֶׁלֶב הַזֹּחַל שְׁלוֹ. גוֹדְלוֹ שֶׁל הָאֲרִינְמַל הוּא כְּגוֹדֵל נְמֵלָה. וּבְקֶרֶב הוֹגֵן פְּנִים אֶל פְּנִים, יְכוּלָה הַנְּמֵלָה לְגַבּוֹר עָלָיו וּלְהַשְׁמִיד אוֹתוֹ בְּנִשְׂכָּה אַחַת חִזְקָה.

1

הָאֲרִינְמַל מִשְׁתַּיֵּךְ לְמִשְׁפַּחַת הַחֲרָקִים, וְכִמוֹ הַפְּרָפְרִים, הַשִּׁיכִים אֵף הֵם לְמִשְׁפַּחַת זוֹ, מִתְּפַתַּח גַּם הוּא בְּשֶׁלְבִים: מִבִּיצָה לְזֹחַל, מִזֹּחַל לְגוֹלָם, וּמִגּוֹלָם לְבוֹגֵר. הַשֶּׁלֶב שְׁבוֹ הוֹפֵךְ הָאֲרִינְמַל לְזֹחַל, הוּא הַשֶּׁלֶב הַמְּסוּכָן לְנַמְלִים. גוֹפוֹ נִרְאֶה אֲזִי

כְּמוֹ חָרוּט (צוּרָה הַנִּדְסִית בְּעֵלֶת בְּסִיס עֵגוּל וְקוֹדְקוֹד מְחוּדָד) עֵבָה, וּמִתּוֹכוֹ יוֹצֵא רֹאשׁ קָטָן וְקַל תְּנוּעָה, שְׁאֵלָיו מְחוֹבְרוֹת שְׁתֵּי זְרוּעוֹת דְּמוּיוֹת צְבַת.

2

מֵאַחַר שֶׁהָאֲרִינָמֶל יוֹדֵעַ שְׂאִין לֹא סָכוּי לְגִבּוֹר עַל הַנְּמֵלָה בְּקֶרֶב הוֹגֵן, הוּא "מֵתַחְכֵּם" וּמְכִין לָהּ מִלְכוּדָת מוֹסְתֶרֶת הַיֵּטֵב: הוּא חוֹפֵר בּוֹר בְּאֲדָמַת חוּל חֲלֵקָה עֲשׂוּי בְּצוּרַת "מִשְׁפָּךְ",

וְהוּא עֲצָמוֹ אוֹרֵב בְּתַחֲתִית "הַמִּשְׁפָּךְ", מְכוּסָה כּוֹלוֹ בַחּוּל. נְמֵלָה פּוֹעֵלֶת סִקְרָנִית, הַיּוֹצֵאת לְהִבִּיא מְזוֹן לְקוֹן, נֶעֱצֶרֶת עַל שְׂפֵת "הַמִּשְׁפָּךְ" וּמִנְסָה לְבָרֵר, אִם תּוּכַל לְמַצּוֹא פְּרוּרֵי מְזוֹן בְּתַחֲתִית.

3

אֲלֵא שְׂאֵז מֵתְרַחֶשֶׁת מְפוֹלֶת חוּל זְעִירָה, וְהַנְּמֵלָה מֵתַחִילָה לְהַחֲלִיק לְתוֹךְ "הַמִּשְׁפָּךְ". כָּל נְסִיווֹתֶיהָ לְטַפֵּס הַחוּצָה נִכְשָׁלִים בְּשֵׁל הַחוּל הַחֲלֵקֶלֶק.

וּבִינְתֵימָם הָאֲרִינָמֶל, הַמְּכַסֶּה כָּלוּ בַחּוּל, מְזִיז רֵאשׁוֹ קְדִימָה וְאַחֲרָה, כְּמוֹ שְׂמִזְזִים אֶת חֲפִירָה, וְזוֹרֵק עַל הַנְּמֵלָה חוּל. בְּצוּרָה זֹה הוּא מְבַלְבֵּל וּמְעִיֵּף אוֹתָהּ עוֹד יוֹתֵר.

4

לְבִסּוֹף, כְּאֲשֶׁר הַנְּמֵלָה עֵיפָה וּמוֹתֶשֶׁת לְגִמְרֵי, מוֹצִיא הָאֲרִינָמֶל אֶת רֵאשׁוֹ מֵהַחוּל. הוּא נוֹעֵץ בְּנְמֵלָה אֶת זְרוּעוֹתָיו דְּמוּיוֹת הַצְּבֵת, מוֹשֵׁךְ אוֹתָהּ אֶל מֵתַחַת לַחוּל וּמוֹצֵץ מִמֶּנָּה אֶת נוֹזְלֵי גוֹפָה. בְּדֶרֶךְ זֶה מְצִלִים הָאֲרִינָמֶל לְטְרוֹף נְמָלִים, הַגְּדוֹלוֹת מִמֶּנּוּ פִּי כְּמָה.

סיוּם

לְאַחַר כְּמָה שְׁבוּעוֹת בְּתוֹךְ הַחוּל מֵתַכְסֶּה הַזֶּחַל בְּקוֹרִים וְהוֹפֵךְ לְגוֹלָם. מֵהַגּוֹלָם מֵתַפְתַּח אֲרִינָמֶל בּוֹגֵר, שְׂגָם הוּא טוֹרֵף.

מֵתוֹךְ "כְּלָנוּ לִילְדִים"

1. בפסקה הפותחת כתוב הנושא שיפורט בהמשך הטקסט. מהו הנושא?

2. בפסקה 1 מתוארים שלבי ההתפתחות של הארינמל.

■ לאיזו משפחה שייך הארינמל? _____

■ מה הם שלבי ההתפתחות של הארינמל?

■ באיזה שלב נעשה הארינמל מסוכן לנמלים?

3. כתבו מספרים כדי לתאר את רצף הפעולות שלפניכם.

הארינמל נועץ את זרועותיו דמויות הצבת בגופה של הנמלה.

1 הארינמל חופר בור.

הארינמל מוצץ את נוזלי גופה.

הארינמל אורב בבור מכוסה בחול.

הנמלה מחליקה לבור.

הארינמל מכסה אותה בחול ומתיש אותה.

מלכודת עלינו

איזו מלכודת בונה הארינמל? עם פתיון או בלי? הסבירו.

בְּתוֹךְ הַפְּסָקָאוֹת נִמְצָא גַם
מִלּוֹת קִישׁוֹר שֶׁל נְגוּד כְּגוֹן
אַבְל, אֶלֶא שֶׁ וּמִלּוֹת קִישׁוֹר
שֶׁל סִבָּה: **מֵאַחַר שֶׁ, בְּשֶׁל.**

מִלּוֹת קִישׁוֹר

◆ **זֶהוּ** אֶת מִלּוֹת הַקִּישׁוֹר הַמְסוּמָנוֹת בְּטֶקְסֵט בַּפְּסָקָאוֹת 2, 3, 4,
וּבְפְּסָקַת הַסִּיּוּם.

■ **כְּתַבוּ** אוֹתָן וְצִיֵּינוּ מַה תִּפְקִידוֹן.

תִּפְקִידוֹן	מִלּוֹת קִישׁוֹר
לִצִּיין סִיבָּה	...מֵאַחַר e

בֵּין הַפְּסָקָאוֹת בְּטֶקְסֵט יֵשׁ **מִלּוֹת קִישׁוֹר** שֶׁל זְמַן, שְׁמַחֲבָרוֹת
וּמְקַשְׂרוֹת בֵּין מַלִּים, מִשְׁפָּטִים, וּפְּסָקָאוֹת. לְדַגְמָה: **אַחֲרֵי** שֶׁלֵב הַזּוּחַל,
הוּא הוֹפֵךְ לְגֵלִם. **לְבִסוּף,** מֵהַגֵּלִם יוֹצֵא אֲרִינָמֶל.

*הֵיעֶזְרוּ בַטְּבִילַת מִלּוֹת קִישׁוֹר, הַמְקֵרָאָה ג'1, עַמ' 338.

פְּעָלִים פּוֹעֵלִים

בפסקאות 3 ו-4 מופיעים פועולי תנועה רבים.
זהו אותם וכתבו בטבלה שישה פועולי תנועה.
ציינו את הזמן שלהם ומי המבצע.

המבצע	הזמן	הפועל
הארינאל בִּשְׁלַחַה הַאֲלָס	הָרָה	חִפֵּר

פְּעָלִים בְּתוֹנְעָה מְצִינִים תְּנוּעָה שֶׁל
הַמְשַׁתְּפִים הַנְּעִים מִמְּקוֹם לְמִקוֹם,
לְדַגְמָה: הַנְּמֵלָה מִתְחִילָה לְהַחֲלִיק לְתוֹךְ... /
כֹּל נְסִיוֹנוֹתֶיהָ לְטֵפֵס הַחוּצָה נְכֻשָׁלִים.

עוֹלְמוֹת שִׁיחַ אֶפְשָׁרִים

■ הַצִּיעוּ לַנְּמֵלָה דְרָכֵי מְלוֹט כְּדֵי שֶׁתוֹכֵל לְהַצִּיל אֶת עַצְמָהּ.

עש - חֶרֶק מְעוֹפֵף. רַב הָעֵשִׂים פְּעִילִים בְּלֵילָה וְנִזְזוּנִים מְצוּפִי, עָלִים וְגִבְעוּלִים.

לפני קריאת טקסט האיזע

מה ההבדל בין התחפשות בטבע ובין התחפשות בפורים?

עֶשְׂקוֹץ הַשִּׁטָּה / עֲמוֹס בַּר

כִּדְאִי לְהִתְחַפֵּשׁ לְקוֹץ! יֵשׁ מִי שְׂמַתְחַפֵּשׁ לְקוֹץ, וְלֹא רַק בְּפוּרִים, אֲלֵא בְּכָל יָמוֹת הַשָּׁנָה. הָעֶשְׂקוֹץ הוּא פְּרָפֵר לֵילִי; הַשִּׁטָּה הִיא עֵץ קוֹצָנִי מְדַבְּרִי. כְּאֲשֶׁר זָחַל הָעֶשְׂקוֹץ בּוֹקֵעַ מְבִיצָתוֹ מְחַכִּים לוֹ הַטּוֹרְפִים: צְפוּרִים וּשְׂמֵמִיּוֹת. אִם לֹא יִתְחַבֵּא, לֹא יַעֲבוֹר בְּשָׁלוֹם אֶפִּילוּ אֶת הַבִּקֵּר הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַיּוֹ. כִּיּוֹן שֶׁהוּא חִי עַל עֵץ הַשִּׁטָּה הוּא מִתְחַפֵּשׁ לְקוֹץ, וְכֵךְ הוּא נִרְאֶה כְּאֶחָד מִקּוֹצֵי הַשִּׁטָּה. זָחַל הָעֵשׂ טוֹוָה לְעֲצָמוֹ מְטוֹוָה, מִיּוֹן בַּד דְּמוּי קוֹץ אֲשֶׁר הוּא חִי בְּתוֹכוֹ, וְלִכְלֵל מְקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ, הַקּוֹץ הוֹלֵךְ עִמּוֹ. צְפוּרֵי אִו שְׂמֵמִיּוֹת, אֶפִּילוּ יַעֲמְדוּ מִמֶּשׁ קְרוֹב, לֹא יִבְחִינוּ בֵּינֵנוּ לְבֵינֵנוּ קוֹץ אֲמִיתִי. בְּבוֹא יוֹמוֹ הוּא הוֹפֵךְ לְגוֹלָם, וּמִמֶּנּוּ בּוֹקֵעַ הָעֵשׂ, הַפְּרָפֵר. בְּבוֹא הָעֵת יִטִּיל הַפְּרָפֵר בִּיצִים, וּמִהֵן יִבְקָעוּ זָחָלִים הַמִּתְחַפְּשִׁים לְקוֹצִים – דוֹר חֲדָשׁ שֶׁל עֶשְׂקוֹצִים.

מתוך "כִּלְנוֹ"

מגלים
מה
בטקסט

לאיזו מטרה מתחפש העשקוץ?

מצמידים מילים

כָּבֵר בְּתַנְיָךְ מוֹפִיעוֹת
מִלִּים הַבְּנוּיֹת בְּדֶרֶךְ זֶה,
לְמַשָּׁל הַשְּׁמוֹת

נְתַנְאֵל = נֵתַן + אֵל,

רְאוּבֵן = רְאוּ + בֵן.

הַמִּילָה **עֶשְׂקוּץ** בְּנוּיָה מִשְׁתֵּי מִילִים: **עֶשׂ + קוּץ**
שֶׁהֶצְמַדוּ זֶה לְזֶה וְנִצְרוּ מִילָה חֲדָשָׁה. גַּם הַמִּילִים

רֶשֶׁם + קוֹל = רֶשֶׁמְקוֹל, מְגִדֵּל + אוֹר = מְגִדְלוֹר

וְעוֹד. קוֹרְאִים לָזֶה, בְּשֵׁם הַכְּלָלִי, **הֶלְחָם (צְמוּד)**
סוּג שֶׁל חֲבוּר מִילָה וְעוֹד מִילָה.

1. לַפְּנִיכֶם מִילִים שֶׁנוֹצְרוּ בְּדֶרֶךְ שֶׁל הַצְּמַדַּת מִילָה אַחַת לְאַחֶרֶת.
הַתְּבוּנָה בַּמִּילִים וְנִסּוּ לְפָרֵק אוֹתָן לְמִילִים הַמְּרַכִּיבוֹת כָּל מִילָה.
הַיַּעֲזָרוּ בְּדוּגְמָה.

טוֹר ב - הֶלְחָם _____

מְדַרְחוּב = מְדַרְכָּה + רְחוּב

עֶרְפִּיחַ = _____

טִלְפָּקֶס = _____

רְכָבֵל = _____

טוֹר א - הֶלְחָם _____

חִידָק = חִי + דָק

חִיזָר = _____

רְמָקוֹל = _____

שְׁמֵרְטָף = _____

מָה הַהַבְדֵּל בֵּין שְׁנֵי הַטּוֹרִים? **הַשְּׁלִימוּ.**

בְּטוֹר _____ - מְצַמִּידִים מִילָה לְמִילָה = הֶלְחָם **מְלֵא.**

בְּטוֹר _____ - מְצַמִּידִים מִילָה לְמִילָה אֲךָ מְשִׁמִּיטִים עֲצוּר אוֹ

עֲצוּרִים = הֶלְחָם **חָסַר.**

■ **כְּתוּבוּ** בְּרֵאשׁ הַטּוֹרִים אֶת הַמִּילָה הַחֲסָרָה: **חָסַר אוֹ מְלֵא.**

2. לפניכם זוגות מילים. הִלְחִימוּ אותן באחת הדרכים – הֶלַחַם מְלֵא או

הֶלַחַם חָסֵר.

דַחֲף + חָפֵר, קוֹל + נוֹעַ, כְּמוֹ + לוֹמֵר, זוֹרֵק + אוֹר, אֵל + חוֹט

הִלְחִימוּ את המילים וכתבו אותן תחת סוג ההלחם המתאים.

הֶלַחַם חָסֵר

הֶלַחַם מְלֵא

3. הַשְׁתַּעֲשְׂעוּ בִיצִירַת מילים חדשות. לְכֹל זוג מילים הַצִּיעוּ מילה חדשה.

למשל: אַרְוֹן וְאַמְבַּטִּיָּה יִכּוּלִים לִהְיוֹת אַרְוֵבַטִּיָּה.

<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>

לפני קריאת טקסט האידיע "השוועל"

טקסט המידע עוסק בנושא מסוים ומרחיב עליו את המידע. כל קטע בטקסט עוסק במאפיין אחד של בעל החיים. הקטע פותח במשפט צבוע שמציג מידע הרומז על התכן שבו.

לפניכם תעודת זהות לשועל.

התבוננו בשועל וקראו את המידע עליו.

תעודת זהות

השם: שועל.

משפחה: כלביים.

קרובים: זאב, תן, כלב.

תפוצה בישראל: נפוץ בכל רחבי הארץ.

הריון ולדה: ההריון נמשך בערך חודשים,

ומספר הגורים נע בין שנים לחמשה.

זמן הפעילות: בלילה.

מזון: אוכל-כל (מזונו מגוון).

בית: מחילות.

השועלים גרים במחילות. הסבירו מהי מחילה.

מטרתו של טקסט מידע היא למסר עובדות, לתאר תופעות או תהליכים ולהסביר אותם.

טקסט המידע בעמוד הבא מתאר את השועל ומרחיב את הידע עליו. המידע מתאר מאפיינים של בעל חיים - משפחתו, פועולו, מגוריו ומזונו - והוא מחולק לפסקאות.

פְּסָקָה הַיָּא קְבוּצָה שֶׁל
מִשְׁפָּטִים הָעֵרוּכִים
בְּסֵדֶר הַגִּיּוּנִי, שֶׁרַעִיוֹן
אֶחָד מֵאֶחָד אוֹתָם.

הַשׁוֹעֵל / עֵרֵד בֶּן דָּוִד

נְכִיר אֶת הַשׁוֹעֵל הַמְצוּי.

◆ **קְרָאוּ** בְּתַחִילָה רַק אֶת הַשׁוּרוֹת הַמְסוּמְנוֹת בְּצַבֵּעַ יְרוּק בְּכֹל תַּחִילַת
קִטְעַ. כִּךְ תִּקְבְּלוּ מוֹשֵׁג עַל הַשׁוֹעֵל.

1 **שׁוֹעֵלִים הֵם בְּעֵלֵי חַיִּים שְׂאִינָם**
גְּדוֹלִים בְּמִיּוּחַד – אוֹרֶךְ גּוֹפֶם מְגִיעַ
בְּסֶךְ הַכֹּל לְשִׁישִׁים סְנַטִּימֶטְרִים
בְּעֵרָה, אֲבָל יֵשׁ לָהֶם זָנָב שְׁעִיר
שְׂאוּרְכּוֹ שְׁלוֹשִׁים וּשְׂמוֹנֶה
סְנַטִּימֶטְרִים, וְגַם אֶפְרָכְסוֹת
הָאֲזָנִים שֶׁלָּהֶם גְּדוּלוֹת – אוֹרֶכֶן
עֶשְׂרֵה סְנַטִּימֶטְרִים. מִכָּאן אֶפְשָׁר
לְהַסִּיק שֶׁלְשׁוֹעֵל שְׂמִיעָה חֲדָה
מְאֹד. מִשְׁקָלָם הַמְּמוּצָע שֶׁל
הַשׁוֹעֵלִים הוּא שְׁלוֹשָׁה קִילוֹגְרָמִים
וּשְׁלוֹשׁ מֵאוֹת גְּרָמִים – שְׁזֵה מִמֶּשׁ
לֹא הֶרְבֵּה, כְּמוֹ מִשְׁקָלוֹ שֶׁל חֲתוּל.
הַשׁוֹעֵל שֵׁיךְ לְמִשְׁפַּחַת הַכְּלָבִיִּים.
בְּנֵי מִשְׁפַּחַת הַכְּלָבִיִּים הֵם יוֹנְקִים
טוֹרְפִים.

2 **שׁוֹעֵלִים מְשְׂמִיעִים מְגוֹן קוֹלוֹת.**
כְּשֶׁהֵם יוֹצְאִים לְפַעִילוֹת הֵם
מְשְׂמִיעִים קוֹלוֹת יְבָבָה. כְּשֶׁשׁוֹעֵל
נִפְגַּע הוּא מְשְׂמִיעַ קוֹל מִיּוּחַד,

כְּעֵין נְבִיחָה צְרוּדָה וּמְקַטְטֶעַת.
שׁוֹעֵלִים אֵינָם מְוִלְלִים כְּפִי
שְׂזָאבִים וְתַנִּים נוֹהֲגִים לַיְלָל
בְּלִילָה.
3 **הַשׁוֹעֵלִים פְּעִילִים בְּלִילָה.** אֶת
שָׁעוֹת הַיּוֹם הֵם מְבַלִּים בְּתוֹךְ
הַמְּחִלָּה שֶׁלָּהֶם וְיוֹצְאִים הַחוּצָה
כְּחֲצֵי שָׁעָה אַחֲרֵי שֶׁהִשְׁמֵשׁ
שׁוֹקֵעַת. בְּקִיץ הַשׁוֹעֵלִים פְּעִילִים
גַּם בְּשָׁעוֹת הַבֶּקֶר הַמוֹקְדָמוֹת,
מְכִיּוֹן שֶׁהַלִּילָה קָצֵר יוֹתֵר
בְּחוֹדְשֵׁי הַקִּיץ, וְגַם מִפְּנֵי שֶׁהֵם
צְרִיכִים לְצוּד כְּמוֹיּוֹת גְּדוּלוֹת
יוֹתֵר שֶׁל מְזוֹן בְּשִׁבִיל הַגּוֹרִים
שֶׁמְסַתְּתֵרִים בְּמַחֲלָה. הַשׁוֹעֵל
חוֹפֵר לְעַצְמוֹ אֶת הַמְּחִלָּה, אֲבָל
לְרֹב הוּא מְאַמֵּץ לְעַצְמוֹ מְחִלוֹת
שֶׁל אַחֲרִים, כְּמוֹ מְחִלוֹת שֶׁל
דוֹרְבָנִים. הַשׁוֹעֵלִים נְפוּצִים בְּאֶרֶץ
כּוֹלָה, וְאֵינָם חוֹשְׂשִׁים לְהִתְנַחַל

במחלות שגרים בהן דורבנים. האמת היא שגם לדורבנים זה לא ממש מפריע, הם רק מקפידים להשתמש במדורים נפרדים של המחלה.

4 השועל מחפש אחר מזון כגון מכרסמים קטנים, צפורים, חרקים, פרות, ירקות ושירי מזון במזבלות. בחופי סיני נצפו שועלים כשהם חופרים בחול ושודדים ביצים שהטילו צבות ים. יתכן מאוד שהתופעה הזאת מתרחשת גם בארץ. בערבה (בדרום הארץ, בדרך לאילת) השועלים נוהגים לשוטט לאורך הכביש כדי לחפש בעלי חיים שנדרסו, או סתם דברים טעימים שאנשים השליכו מחלון המכונית.

5 אמנם השועלים אוכלים הכל, אבל יותר מכל הם אוהבים לצוד מכרסמים. ציד עכברים בעשב גבוה, למשל, מתאפשר בעזרת חוש השמיעה. השועל לא ממש יכול לראות את המכרסם, אבל הוא שומע אותו

מצוין, ועל פי תנועת העשבים הוא מנחש היכן המכרסם נמצא. ואז... השועל מזנק זנוק גבוה ונוחת במקום שבו הוא חושב שהמכרסם נמצא. השועל משתמש בכפות רגליו ובפיו כדי לנסות ללכוד את המכרסם, ואף על פי שהוא מסתער בלי לראות את המטרה - הוא מצליח לצוד די הרבה מכרסמים.

6 השועלים הם טריטוריאליים, כלומר הם חיים בנחלה משלהם ושומרים שאחרים לא יפלוש אליה.

בנחלה של השועל יש יותר ממחלה אחת; לפעמים אפלו עשר מחלות. בכל יום מקפיד השועל לבלות במחלה אחרת. התחלופה הזאת מגינה עליו מפני כל מיני סקרנים... וגם מפני טפילים כמו קרציות. בחורף השועלים מסכימים לבלות את היום גם בין השיחים ולא רק במחלה - אולי הם חוששים מפני הצפה במקרה שירד מבול.

בְּגִיל שְׁבוּעִים הַגּוֹרִים פּוֹקְחִים לְרֵאשׁוֹנָה אֶת הָעֵינַיִם. הֵם יוֹנְקִים חֵלֶב מֵאִמָּם עַד גִּיל תִּשְׁעָה שָׁבוּעוֹת בְּמִמוּצָע, אָבֵל כְּבָר בְּגִיל חֹדֶשׁ הֵם טוֹעֲמִים מְזוֹנוֹת מוּצָקִים.

בְּגִיל הַזֶּה הֵם כְּבָר מִתְחִילִים לְהַצִּיץ הַחוּצָה וְיוֹצְאִים בְּפֶעַם הָרֵאשׁוֹנָה מִן הַמַּחְלָה.

9 בְּגִיל חֲמֵשֶׁה חוֹדְשִׁים הַגּוֹרִים נַעֲשִׂים עֲצֵמָאִים, וְחוֹדֶשׁ לְאַחַר מִכֵּן, בְּגִיל חֲצִי שָׁנָה, הֵם מְגִיעִים כְּבָר לְגוֹדֵל שֶׁל שׁוּעַל בּוֹגֵר. הַשׁוּעֵלִים הַצְּעִירִים עוֹזְבִים אֶת הַנַּחְלָה שֶׁל הַהוֹרִים שֶׁלָּהֶם וּמִתְפַּזְרִים לְמַרְחָקִים שֶׁל עֲשָׂרוֹת קִילוֹמֶטְרִים.

מתור "ילדי טבע הדברים"

7 בְּכָל נַחְלָה גָרִים בְּדֶרֶךְ כָּלֵל שׁוּעַל וְשׁוּעֵלָה, וְלִפְעָמִים אֲפִילוֹ מִשְׁפָּחָה הַכוֹלֶלֶת עַד שִׁישָׁה בּוֹגְרִים. בְּרוֹב הַמְקָרִים הַשׁוּעַל הַזָּכֵר דוֹאֵג לְגֵרֶשׁ אֶת הַזָּכָרִים הַמִּתְבַּגְּרִים, אָבֵל הוּא לֹא מִתְנַגֵּד שֶׁהַנְּקִבוֹת הַצְּעִירוֹת יִשְׂאָרוּ.

אֵלֶּה מִמְּלִיטוֹת מְאַחַר יוֹתֵר בְּאוֹתָהּ מַחְלָה וּמְגַדְלוֹת בְּיַחַד אֶת הַגּוֹרִים.

8 אֲצֵל הַשׁוּעֵלוֹת נִמְשָׁךְ הַהֲרִיִּון כְּמַעַט חוֹדְשִׁים. בְּאַבִּיב, לִפְנֵי שְׁמִיגֵעַ מוֹעֵד הַהַמְלָטָה, הַשׁוּעֵלָה מוֹרְטֶת צֶמֶר רַךְ מִן הַבֶּטֶן שֶׁלָּהּ וּמְרַפֶּדֶת בּוֹ אֶת מְקוֹם הַהַמְלָטָה. הַשׁוּעֵלָה מִמְּלִיטָה שְׁנַיִם עַד שִׁישָׁה גּוֹרִים, אָבֵל בְּרוֹב הַמְקָרִים הִיא מִמְּלִיטָה שְׁלוֹשָׁה גּוֹרִים עוֹרִים, שְׁמִשְׁקֵלָם פְּחוֹת מִמָּאָה גְרָמִים. אֲצֵל הַשׁוּעֵלִים גַּם הָאֵם וְגַם הָאָב דוֹאֵגִים לְגּוֹרִים וּבְכָל כֶּמֶה יָמִים הֵם מְעַבִּירִים אוֹתָם לְמַחְלָה אַחֲרֵת, כְּדִי לְהִגֵּן עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי טוֹרְפִים וְטְפִילִים.

איסוף מידע על השועל

חלק מהמשפטים בטקסט מסומנים בירוק. היעזרו בהם וענו על השאלות.

■ כיצד נראָה השועל? (פסקה 1) _____

■ לאיזו משפחה שייך השועל? (פסקה 1)

■ אילו קולות השועל משמיע? (פסקה 2)

■ מתי השועל פֿעיל? (פסקה 3)

■ ממה ניזון השועל? (פסקה 4, 5)

■ היכן גר השועל ומי גר איתו? (פסקה 3)

■ כמה גורים השועלה ממליטה? (פסקה 8)

■ כיצד מגינים ההורים על הגורים? (פסקה 8)

■ באיזה גיל נעשים הגורים עצמאיים? (פסקה 9) _____

שחזרו בעל פה את הטקסט בשפתכם (**היעזרו** במידע שאספתם על פי המאפיינים).

הופ הבנו!

1. כשאומרים שיש למישהו **שמיעה חדה** - למה מתכוונים?

שמיעה רעה שמיעה טובה שמיעה מסננת

2. כיצד נאמר בשפת הדיבור **פִּטְמוּ אֶת עֵצְמָם**?

התאמצו מאוד אכלו הרבה פטפטו הרבה

3. מה הם **מזונות מוצקים**?

מזונות מלוחים מזונות שאינם נוזליים מזונות טעימים

אפשר לקשר בין הסבה לבין התוצאה באמצעות מלות סבה כמו: **בגלל ה... מפני ש, משום ש, כיון ש, כי, לכן, ולכן.**

בגלל... כי...

■ **מצאו** בטקסט שתי מילות סיבה המסומנות בצהוב. **העתיקו** את

המשפטים שמילים אלה מקשרות.

לדוגמה: בקיץ השועלים פעילים גם בשעות הבקר המוקדמות, **מכיון**

שהלילה קצר יותר בחודשי הקיץ [...].
